

ПРОСОПОГРАФІЧНІ СТУДІЇ

<https://doi.org/10.15407/ub.23.140>

УДК 929.7(477)"18":930.25

Марина Михайлівна БУДЗАР,
кандидат історичних наук, доцент,
доцент кафедри історії України
Київського університету імені Бориса Грінченка
(Київ, Україна)
<https://orcid.org/0000-0002-3720-7799>
bmimab24@ukr.net

РОДИННЕ ЖИТТЯ УКРАЇНСЬКОГО ДВОРЯНСТВА ПЕРШОЇ ЧВЕРТІ ХІХ ст.

(за документами Галаганів із фондів Інституту рукопису
Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського)

Мета статті. Розглянути інформативно-змістовий потенціал документів різних типологічних груп (передусім особового походження та юридичних) із частини фамільного архіву Галаганів, що зберігається у фондах Інституту рукопису НБУВ, для реконструкції обставин родинного життя українського дворянства на початку ХІХ ст. **Методологія.** Розвідка базується на засадах інтердисциплінарності. Застосовано методи джерелознавчого аналізу: проблемної персоналізації для визначення умов появи текстів, їхнього авторства тощо, хронологізації джерела для зіставлення змісту з історичними реаліями. **Наукова новизна.** Уперше здійснено цілісний аналіз низки документів за структурними і змістовими ознаками для реконструкції обставин буття дворянської родини в поєднанні економічних, політичних, соціальних, культурних чинників. У джерелах із фондів Інституту рукопису пласти побутування родини — господарчий, приватно-повсякденний, соціокультурний — розглянуто через дію фактору спорідненості. **Висновки.** Вивчення документів фамільного архіву дає змогу розглянути сімейне життя українського дворянства в його щоденному плині і водночас — моменти, вирішальні для подальшого буття родини. Сім'я позиціонується як окреме соціальне утворення в межах регіональної спільноти, а спорідненість постає запорукою багатоваріантності суспільних взаємин. Документи дають змогу індивідуалізувати долі окремих представників дворянського сімейства,

одночас — особисті ознаки людини й родини постають як типологічні прикмети великої соціальної групи.

Ключові слова: українське дворянство, Галагани, фамільний архів, 1800–1820-ті роки, спорідненість, родинне життя.

У царині досліджень історії України «довгого» ХІХ ст. нагальною лишається проблема вивчення соціальних верств, передусім дворянства, яке досі, попри те, що останні десятиріччя активізувалися прагнення науковців подивитися по-новому на його життєдіяльність [7], є недостатньо «вмонтованим» у соціокультурні реалії українських земель у складі Російської імперії. Погодимось з думками дослідників про те, що «сучасна вітчизняна історіографія підійшла до такого рівня, який дозволяє перейти від бінарних оцінок подій, осіб, процесів <...> до вивчення історії дворянства в широкому контексті соціальної та інтелектуальної історії» [6, с. 19], що одним із пріоритетних напрямів розвідок «стає вивчення саме регіональної історії, в парадигму якої входить і минуле місцевих еліт» [3, с. 15]. Але, на нашу думку, українське дворянство ще недостатньо персоналізоване в реаліях сімейного життя, тоді як зміни у сфері родинності є одним із показників поступової модернізації суспільства в ХІХ ст.

Зауважимо, що проблема спорідненості є традиційно популярною для зарубіжних дослідників, її вивчають в історичній перспективі — від Середньовіччя до Новітнього часу — як дієвий засіб економічної та соціальної підтримки [8, р. 221] або як підґрунтя цілей і форм діяльності великих груп родичів — у місті чи в селі, у сільському землевласницькому маєтку чи в аристократичному колі можновладців, серед робітників чи великих промисловців [10, р. 2] тощо. Ефективним інструментом таких розвідок є компаративний підхід, коли родинні зв'язки досліджуються на основі зіставлення юридичних документів, белетристики й джерел особового походження [9, р. 21].

Це можливе тоді, коли документи різних видових груп наявні в одному фамільному архіві, приміром — у зібранні Галаганів, представників дворянства Лівобережної України козацько-старшинського походження. Ще Олександр Лазаревський, один із перших публікаторів документів Галаганівського архіву, зазначив наявність у ньому, крім юридичних актів на земельні ділянки, паперів суто історичного змісту, але зауважив незначну кількість «бумаг по част-

ной переписке, которая так хорошо рисует бытовую сторону жизни наших предков»¹. Ішлося про тексти, датовані другою половиною XVII–XVIII ст., тоді як значну частину Ґалаґанівського архіву становили наративні документи XIX ст. — епістолярій і щоденники. Окрім О. Лазаревського, котрий почав їх оприлюднювати, ці папери з кінця 1890-х до початку 1930-х років публікував і використовував як джерельний матеріал у статтях, передусім присвячених Григорію Павловичу Ґалаґану (1819–1888), Андроник Степович — учений-славіст і педагог, що був його «біографом-апологетом, який дбав про утвердження позитивного образу свого героя» [4, с. 34]. Приватне листування з Ґалаґанівського архіву від 2-ї половини 1920-х років опрацьовував філолог і музейник Василь Маслов². Останнім часом зацікавленість наративними документами родинної збірки Ґалаґанів зростає, найчастіше — для створення соціального портрета поміщицтва України XIX ст., коли, за висновком Т. Литвинової, у пригоді стає передусім епістолярій, найінформативніший для «вивчення миттєвих реакцій, мотивацій, настроїв» [6, с. 624]. Розгляд цих сімейних паперів наочно засвідчує, «як у практиках споріднених сімейств відбувалися зміни переконань, світоглядних стратегій, традицій повсякдення» [1, с. 158]. Це дає змогу глибше зрозуміти значущість родинних зв'язків у багаторівневій мережі соціокультурних комунікацій дворянства.

Тому **метою статті** є розгляд змістового потенціалу документів різних типологічних груп (передусім особового походження та юридичних) із тієї частини фамільного архіву Ґалаґанів, що зберігається у фондах Інституту рукопису Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського (далі — ІР НБУВ), для реконструкції обставин родинного життя українського дворянства на початку XIX ст.

¹ Лазаревский А. Ґалаґановский фамильный архив. *Киевская старина*. 1883. Т. VII, № 11. С. 454.

² Тут і нижче в тексті цитати з наукових текстів і документів XIX ст. подано мовою оригіналу — російською, передусім тому, що це дає змогу зберегти автентичність мовного стилю документів 200-річної давності, а також тому, що авторка поділяє думку Максима Стріхи: «...там, де російська мова оригінального документа несе для автора виразно емоційне забарвлення, автор свідомо не вдається до перекладання, — хоч і усвідомлює певну непослідовність такої настанови» (Стріха М. Український художній переклад: між літературою і націєтворенням. Київ : Факт-Наш час, 2006. С. 10).

Документи, що є джерельною базою цієї розвідки, зберігаються у фондах I («Літературні матеріали»), II («Історичні матеріали»), III («Листи»), 119 («Галагани») ІР НБУВ³ і об'єднані персоналіями та часом створення — 1800–1820-ті роки. Події, які відбувалися в родині лівобережних поміщиків на початку ХІХ ст., переконливо персоналізовані завдяки трьом епістолярним комплексам⁴, датованим кінцем 1810-х років і пов'язаним з однією нуклеарною сім'єю, главою якої був Григорій Іванович Галаган (1768–1808)⁵. Це листи дружини Г. І. Галагана Ірини Антонівни, уродженої Милорадович, адресовані з дідичного маєтку в селі Сокиринці Прилуцького пов. Полтавської губ. в Петербург 16-річному Петрові й 15-річному Павлові Галаганам, котрі на початку листопада 1807 р. виїхали для навчання й можливої подальшої служби до столиці імперії, із при-

³ Листування М. А. Маркевича. *Інститут рукопису Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського* (далі — *ІР НБУВ*). Ф. 243 (Маслов В. І). Оп. 1. Спр. 111. 550 арк.; *ІР НБУВ*. Ф. 243 (Маслов В. І). Оп. 1. Копії листів Чижова Федора Васильовича до Катерини Василівни Галаган з Прилуцького окрархіву та ін. Спр. 119 [Маслов Василь Іванович]. 87 арк.

Значна частина архіву перебуває також у Центральному державному історичному архіві України в м. Києві, деякі документи (передусім пов'язані зі спорідненою з Галаганями родиною Дараганів) містяться у Державному архіві Полтавської обл.

⁴ Поняття «епістолярний комплекс» тлумачимо як листування двох осіб або однієї людини й кількох кореспондентів, об'єднане низкою ознак (приміром, спорідненість, дружба, спільна діяльність тощо).

⁵ Григорій Іванович Галаган був нащадком двох прилуцьких полковників — Гната Івановича (прадід) і Григорія Гнатовича (дід) Галаганів. 13-річним (1781 р.) був записаний до війська бунчуковим товаришем, водночас навчався в Лейпцигу (1781–1785 рр.), у 1787 р. отримав звання піхотного секунд-майора Малоросійського гренадерського полку, де служив до 1791 р., з 1793 р. — знову у війську, тепер уже в чині кавалерійського прем'єр-майора Київського кінно-егерського полку, із 1797 р. — у відставці. Після смерті в 1789 р. батька, Івана Григоровича Галагана, — власник значних земельних володінь на Лівобережжі (до 6 000 душ чол. ст.) (див.: Модзалевский В. Л. Малороссийский родословник. Т. 1. А–Д. Киев, 1908. С. 224; Список Воинскому департаменту и находящимся в штате при войске, в полках, гвардии, в артиллерии и при других должностях генералитету и штаб-офицерам... На 1789 год. Санкт-Петербург, [1789]. С. 184).

писками її 14-річної доньки Параскеви⁶, відповіді молодих Галаганів⁷ і листування П. Галаган з братами⁸.

У цих листах співіснують кілька оповідних ліній, що через порівняння окремих текстів утворюють досить цілісний наратив, «нервом» якого є зображення останніх днів життя Григорія Івановича Галагана (зима 1807/1808), обставин його смерті в неповних 40 років і наслідків її.

Г. І. Галаган 21-річним отримав значні маєтності й не спромігся розпорядитися ними як слід, через що його прямі родичі (дружина й троє неповнолітніх дітей) на час його кончини опинилися в борговому зашморгу, постала реальна загроза втрати тих земельних володінь, що правдами й неправдами накопичували предки. За рядками листів постає драматична історія сімейства, що стало заручником способу буття свого глави — чоловіка й батька, це в приватному сенсі, у суспільному — історичної ситуації межі XVIII–XIX ст., коли українське панство оволодівало поведінковими моделями імперського дворянства, яке, так само послуговувалося європейськими зразками. Щонайменше так витлумачував те, що сталося з його дідом, громадський і освітній діяч Григорій Павлович Галаган, коли в біографічному нарисі «Рід Галаганів» репрезентував історію своєї родини «через характеристики предків, з покоління в покоління, з їх службою, маєтностями й родинними зв'язками, що встановлювалися завдяки шлюбом» [5, с. 46]⁹.

Фамільне листування змальовує життя родини Г. І. Галагана в його щоденному плині і водночас — у моменти, вирішальні для подальшого буття цих людей. Невибагливість і відвертість такого

⁶ Галаган Ірина Антонівна — Галаганам Петру й Павлу. *IP НБУВ*. Ф. III. Оп. 1. Спр. 46572–46594.

⁷ Галаганови Петро й Павло — Галаган Ірині Антонівні. *IP НБУВ*. Ф. III. Оп. 1. Спр. 46618–46627.

⁸ Галаган Параскева — Галаганам Петру й Павлу. *IP НБУВ*. Ф. III. Оп. 1. Спр. 46595–46609.

⁹ На думку Г. П. Галагана, останні сліди козацтва, що поступово згасали впродовж XVIII ст., остаточно зникли наприкінці цієї доби: «...рядом с новыми потребностями, занятиями, новыми понятиями, проникнутыми вольтерьянством, шли с другой стороны из Великороссии все привычки и образ жизни, соединенные с крепостным состоянием, которое быстро вошло в нравы поместного дворянства» (Галаган Г. П. Род Галаганов. 25-летие Коллегии Павла Галагана в Киеве / ред. А. И. Степовича. Киев, 1896. С. 13).

спілкування є запорукою його інформативності. Визначальними епізодами неповних двох років, якими обмежено наявні листи, є дві смерті — Григорія Івановича в січні 1808 р. та Ірини Антонівни в квітні 1809 р.¹⁰ У сповіщеннях Петру й Павлові про ці події від матері та сестри сконцентровано викладено проблеми, що постали перед родиною, названо коло людей, комунікація з якими була вирішальною для Галаганів.

У розповіді Ірини Галаган про передсмертну хворобу й кончину чоловіка опосередковано змальовано й світ уявлень цієї жінки: її ставлення до тих людей із оточення чоловіка, на кого вона поклала провину за те, що сталося, її розуміння причин матеріальної скрути сім'ї та останніх учинків чоловіка. «Ваш любезной батюшка и мой верной супруг, — писала вона синам 22 січня 1808 р., — заболевши 4-го декабря и перешовши в гостиную комнату, и почти мало ходил, и все лежал. Я все способы употребляла на его выздоровление, <...> но пользы никакой не сделало. Я, будучи в тоске и печали, видячи его крайне болящего, кашель беспрестанно, и бок у его левой болел, да и притом же еще и душевная болезнь, которую никто не может вылечить и которая в гроб его ввела в рассуждение разных неприятных обстоятельств и долгов. <...> Он ко мне имел великую привязанность в болезни, и всегда я при иому неотлучно была, увидевши он мою преданность к нему, поручил мне на бумаге все свое имение при свидетелях распоряжение и дал мне полную власть управлять оным и вас под мою опеку вручил в рассуждение вашей молодости, чтобы вы не были окружены льстецами, как ваш родитель, то разграбили все ваше имение, экономия гола осталась...»¹¹.

¹⁰ За «Метричною книгою народжених, пошлюблених і померлих» Вознесенської церкви с. Сокиринці, 1807–1813 рр., Г. І. Галаган помер 4 січня 1808 р., І. А. Галаган — 26 квітня 1809 р., причиною смерті в обох випадках названа легенева хвороба — сухоти (Державний архів Чернігівської області. Ф. 1458. Спр. 9. Арк. 47 зв., 69 зв.).

¹¹ Галаган Ірина Антонівна — Галаганам Петру й Павлу. *ІР НБУВ*. Ф. III. Оп. 1. Спр. 46572–46594. Арк. 40 зв.–41 зв.

Листи Ірини Галаган та її доньки Параскеви вказують на те, що вони мали навички епістолярного спілкування. Листи І. Галаган переважно, принаймні на 2/3, написані не нею, але обов'язково мають майже на 1/3 її власноручні приписки. Листи П. Галаган написано переважно власноруч.

Проблему опікунства — одну з найнагальніших у ситуації, у якій опинилися молоді Галагани, висвітлено й у листі Параскеви Галаган від 9 травня 1809 р., де вона сповіщає братам про смерть матері: «Теперь, однако, я не могла скрыть от вас, что мы остались уже сиротами. <...> Вы же, милые братцы, получа сие письмо, непременно и немедленно пишите от себя к бабушке письмо и убедительно просите ее, согласно письму маминьки, чтоб она приняла как нас, так и имение в свое попечение и наставление, а инако кредиторы имение в конец разорят, ибо долгов остается платить еще более двух сот десяти тысяч рублей, а ежели учредить и опекунов, то и от сих ожидать больше умножения долгов и конечного разорения имению...»¹².

Якщо смерть Г. І. Галагана виявила глибину боргових зобов'язань, що постали перед родиною (і це один із постійних мотивів листів Ірини Галаган до синів), то з кончиною його дружини нагально постала потреба опікунства над спадкоємцями й врятування фамільних статків. І те, і друге залежало від ще однієї особи з сімейного кола — матері Григорія Івановича Катерини Юхимівни, уродженої Дараган, небоги Розумовських, жінки владної, із важкою вдачею, котра впродовж життя перебувала в затяжних конфліктах і з чоловіком, і з сином [2, с. 24–25]. Вона володіла значним майном і мала високий соціальний статус. Лише передсмертний стан сина примусив К. Ю. Галаган пробачити йому¹³. Протистояння матері та сина поширювалося і на його родину, пе-

¹² Галаган Параскева — Галаганам Петру й Павлу 9 травня 1809 р. *ІР НБУВ*. Ф. III. Оп. 1. Спр. 46596. Арк. 1–1 зв.

Зауважимо, що стилістично-мовні особливості багатьох листів молодших Галаганів вказують на те, що їх нерідко писали чи під диктовку, чи з рекомендаціями старших осіб — вихователів, це пояснює лексико-стилістичну невідповідність між окремими фрагментами текстів.

¹³ Галаган Катерина — Галагану Григорію Івановичу 5 січня 1808 р. *ІР НБУВ*. Ф. III. Оп. 1. Спр. 46701. Арк. 1.

Цей лист аж ніяк не є свідченням матеріної ласки: «Нещастный сын Григорий Иванович! По воле божией, и влиянным от Бога чувствам родителям к детям, и в болезни твоей, твоё раскаяние, и по неуспешному старанию моей сестрицы княгини Софии Ефимовны и князя Алексея Борисовича Куракина о твоём благе, желаю, чтобы Бог твою душу простил. Принеси ко Богу чистое раскаяние о своей душе; ежели ты жив, то успокой себя. Нещастная мать Катерина Галаганова».

редусім, можливо, через обставини шлюбу ¹⁴ [4, с. 27], тому прощення свекрухи торкалося І. А. Галаган і дітей: «Святки у нас не очень веселы, батюшка ваш очень нездоров был, и бабушка ваша простила уже батюшку и нас всех по ходатайству княгини. Пишите к бабушке и благодарите за ее к вам милосердие, и вручайте себя в ее попечение и также пишите до княгини и принесите благодарность...»¹⁵ Заклики писати бабуні та шукати її прихильності, а також слова вдячності її сестрі, княгині Софії Юхимівні Хованській, рефреном пронизують листи матері та сестри до Петра й Павла Галаганів. Ірина Галаган насамперед попереджала їх про гріх невдячності та спроби ошуканства, побоюючись, якби хтось не відвадив їх писати бабці ¹⁶. Остаточного ризику під

¹⁴ Ірина Антонівна Милорадович була дочкою Антона Гавриловича Милорадовича, бунчукового товариша (1745), надвірного радника, власника 462 душ чол. ст. у селі Калюжинці, сусідньому з Сокиринцями, яке перейшло у власність його синів (Модзалевский В. Л. Малороссийский родословник. Т. 3. Л.—О. Киев, 1912. С. 517, 520–521). Г. П. Галаган писав: «Из сыновой четыре: Николай, Петр, Иван и Павел поселились в Калюжинцах и х. Пручяях. Они также имели большое влияние на Григория Ивановича и женили его на своей сестре Ирине Антоновне, которая была несколькими годами старше мужа...» (Галаган Г. П. Род Галаганов. С. 13).

¹⁵ Галаган Ірина Антонівна — Галаганам Петру й Павлу. *ІР НБУВ*. Ф. III. Оп. 1. Спр. 46572–46594. Арк. 42 зв.

Найвірогідніше, серед поміщиктва Прилуцького пов. довго точилися плітки про родинне життя в маєтку Галаганів за часів Григорія Івановича. Історик і етнограф М. А. Маркевич, родич і сусід Галаганів, згадував: «Вечно пьяный Григорий Ив[анович] был обвенчан с Ириною Антоновною Милорадовичевою. Проснувшись, увидел себя возле благородной девушки, соседки своей по Сокиринцам. Тут ему сказали, что это его законная супруга. Он ее не любил и завел гарем, по флигелям жили его девки; вскоре по желанию самого Григ[ория] Иван[овича] этот гарем превратился в бордель. <...> Его мать, женщина злая в полном смысле этого слова, не приезжала в Сокиринцы, ненавидя сына и будучи взаимно им ненавидима. Однажды как-то ей, однако же, вздумалось приехать к нему, не с добрыми намерениями. Он велел встретить ее в знак радости и в доказательство сыновьяго почтения — залпами из пушек. Это была единственная попытка ее взять его в руки. Наконец от коросты и венерической он сгнил и умер в виде, ужасающем воображение...» (Маркевич Н. А. Автобиографические заметки. 1845. *Институт русской литературы (Пушкинский дом) Российской академии наук*. Ф. 488. Маркевич Николай Андреевич. Оп. 1. Дело 38. Л. 118 об.). Як бачимо, за пересудами причина смерті Г. І. Галагана — інша, ніж та, яку було вказано в метричній книзі.

¹⁶ Галаган Параскева — Галаганам Петру й Павлу 26 листопада 1808 р. *ІР НБУВ*. Ф. III. Оп. 1. Спр. 46597. Арк. 1.

стосунками невістки й свекрухи поставив лист Ірини Антонівни до Катерини Юхимівни, датований 14 квітня 1809 р. (за 10 днів до смерті авторки). Його пронизливо-драматичний зміст потребує розлогого цитування: «Высокомилостивая государыня матушка! Судьбам всевышнего угодно было посетить меня болезнию, от которой выздоровление мое ненадежно, и я время от времени ожидаю ближе — смерти, нежели продолжения жизни. Собрав остаток сил моих, изливаю на сем сердечные чувствования и душевную преданность, благоговения, с коими преисполнена в душе моей к вам, высокомилостивая матушка. Последний долг мой предложит теперь перед вами в том, что я умоляю вас простить мне то преступление, в которое я по жребию и судьбе подпала под ваше неблаговоление. Поручая в волю и благотворение ваше внуку вашу, дочь мою Пашеньку, нижайше прошу, приняв ее, воспитать и содержать при себе, но в Институт не определять. Первый долг ее будет повиноваться воле и повелениям вашим, и заслуживать благоволение ваше. Не оставьте, высоко милостивая матушка, принять совокупно в полную опеку и распоряжение ваше и сиротское детей имение. Не допустите, чтоб кредиторы, не дававшие мне спокойствия, могли расхитить имение, и чтоб определяемы были опекуны, кои больше стремиться будут не столько к пользе, сколько на разорение имения ж, к обиде сирот...»¹⁷. Завдяки обставинам написання — у передчутті смерті — цей лист, попри лаконічність, досить інформативний: окрім відголоска родинного конфлікту між суворою свекрухою та небажаною невісткою, тут віддзеркалено весь спектр острахів і пересторог щодо долі молодих Галаганів, чиєю опікункою мати бачить не своїх братів — Милорадовичів, а К. Ю. Галаган.

Юридичний документ 1809 р. засвідчує надання опіки над Петром, Павлом і Параскевою Катерині Юхимівні Галаган: «...родные дяди их, просителей Галаганов, статский советник и кавалер Николай и коллежские ассессоры Петр и Иван Антоновичи Милорадовичи взяли на себя опеку отrekliсь, признавая все приличие в том и благонадежность прародительнице их, вдове деда их надворного советника Ивана Галагана Катерине Ефимовне Галага-

¹⁷ Ирина Галаган — матері 14 квітня 1809 р. *НБУВ*. Ф. III. Оп. 1. Спр. 46754. Арк. 1. (Лист збережено в копії.)

новой, урожденной Дарагановой, имеющей свои особые родовые вотчины и воспитывающей при себе родную сестру их девицу Параскевию»¹⁸. Зауважимо також, що К. Ю. Галаган взяла на себе виплату боргових зобов'язань родини. У 1815 р., коли брати досягли повноліття, а сестра вийшла заміж за чернігівського поміщика, колезького асесора А. О. Рігельмана (за винувим реєстром, придане, надане бабцею, — коштовності, гроші асигнаціями, одяг, столова білизна і посуд, коляска, бричка тощо — обраховувалося в грошовому еквіваленті в розмірі 60 812 рублів сріблом) відбувся перший розділ фамільного майна¹⁹, за яким із володінь родини на Полтавщині та Чернігівщині старший брат отримав 1 159 душ чоловічої статі в маєтках у Сокиринцях, Діхтярях, Ічні, Озерянах тощо, молодший брат — 1 159 душ чол. ст. у маєтках у Сокиринцях, Прилуках, Гнилиці, Ічні тощо, сестра стала власницею 562 душ чол. ст. у Сокиринцях, Липовому тощо²⁰. Після смерті Катерини Юхимівни Галаган брати і сестра успадкували все родинне майно²¹.

Важливим складником родинного епістолярію Галаганів 1807–1809 рр. є оповіді, що стосуються повсякденного життя мешканців маєтку в Сокиринцях. Для матері було найважливіше повідомити синам, що вона всі зусилля прикладає для виплати боргів і «заспокоєння кредиторів». Із цих розповідей стає зрозумілим, якими величезними були борги, залишені Г. І. Галаганом, і якими марними було його трати. Приміром, наприкінці лютого 1808 р. Ірина Галаган писала синам: «Я, оставшись по смерти вашего батюшки в великом беспокойстве и разорении, каждый день получаю разные огорчения в рассуждении долгов. Я упрошую кредиторов, чтоб они мне обождали, ибо не могу пополнить в рассуждении разоренной

¹⁸ Випис № 7410 1809 р. *ІР НБУВ*. Ф. II. Оп. 1. Спр. 25970. Арк. 1–1 зв.

¹⁹ Вірчий лист. *ІР НБУВ*. Ф. II. Оп. 1. Спр. 25973. Арк. 1: «Мы, нижеподписавшие умершего майора Галагана сыны, губернские секретари Петр и Павел Галаганы и дочь девица Параскева Галаган, в половинной части предковских наших вотчин (кроме другой тех же вотчин половины, бабкою нашею госпожою надворною советницею Катериною Ефимовною Галагановою по вдовьему праву владеемой), с добровольного нашего согласия учинили дележ...».

²⁰ Папери Петра і Павла Галаганів про спадщину. *ІР НБУВ*. Ф. II. Оп. 1. Спр. 25971–25972.

²¹ Папери В. І. Чорбіної. Прошення. *ІР НБУВ*. Ф. II. Історичні матеріали. Оп. 1. Спр. 25230. Арк. 1.

економии...»²² 30 липня повідомила: «...до сего времени, при крайнем разорении имения, всевозможным старанием успела уплатить капитальные суммы, кроме процентов, более 12-ти тысяч, полагая в то число и возвращенный купцу Карпову в прошедшую Ильинскую Роменскую ярмонку столовой серебряный прибор в цене 7 584 р. ср., он же подал на меня в губернию прозбу, дабы обезпечить имением к уплате ему всего долгу, коего затем остается на мне 32 449 р. ср., но еще на то я отвечать не успела; от прочих долгов мало-помалу отгребаясь уплатою следуемых процентов...»²³ Нерідко мати звітувалася синам про те, що зробила, щоб врятувати земельну власність і скоротити витрати, передусім у родинному маєтку в Сокиринцях. Навесні 1808 р. вона сповістила про заходи з економії грошей на утримання маєткового оркестру, що складався й із кріпаків, і з вільнонайманих музикантів, зокрема про звільнення тих (музикантів), хто, на її думку, «розоряв маєток»: «Я всех лишних, которые на жалованье были, отпустила, в том числе Александру, которой много стоял вашему батюшке...»²⁴ Незадовго до смерті, 9 лютого 1809 р., І. А. Галаган писала про те, що їй вдалося зберегти економію в селі Діхтярі (у майбутньому — заміську резиденцією Петра Галагана): «Не беспокойтесь, дети, о Дехтярях, я их выкупила и отдала 12 тысяч Ивану Ивановичу Тернавскому, казна мне заплатила за Ратники 8 тысяч, и я с этой стороны покойна, что такому кредитору безсовестному отдала деньги...»²⁵

Листування між матір'ю та дітьми Галаганами є досить «багатолюдним», часто згадуються «погані друзі», котрі, на думку Ірини Антонівни, сприяли розоренню й смерті її чоловіка (передусім Олексій Петрович Фролов-Багреєв), службовці економії (управителі Вагнер, Павленко), інші мешканці маєтку в Сокиринцях, зокрема Опанас Микитович Фаленко (Фаленов), котрий супроводжував Петра й Павла до Петербурга. Важливими діючими особами цих наративів постають також родичі та земляки, котрі надавали протекцію молодим Галаганам у Петербурзі, — Наталія Кирилівна Загряжська, Віра Іванівна Чорба, Йосип Кирилович Каменецький та інші.

²² Галаган Ірина Антонівна — Галаганам Петру й Павлу. *ІР НБУВ*. Ф. III. Оп. 1. Спр. 46572–46594. Арк. 36.

²³ Там само. Арк. 24.

²⁴ Там само. Арк. 36 зв.

²⁵ Там само. Арк. 4.

Найчастіше серед недоброзичливих приятелів Григорія Івановича, котрі «ево завели в лабиринты несчастья своими советами»²⁶ у листах названо представника російської військової верхівки, сусід Ґалаганів по маєтку, генерал-поручника О. П. Фролова-Багреєва²⁷. І мати, і сестра в листах до Петра і Павла характеризують його як підступного, зрадливого друга старшого Ґалагана. «Бога ради, берегитесь, дети, — писала Ірина Антонівна синам у Петербург, до-рікаючи їм за марнотратство, — ибо Багреев, имея со мною по суду спор, не упускает делать над вами свое мщение без малейшей приметы...»²⁸ Слідом за матір'ю це не раз повторювала Параскева Ґалаган, зокрема, звинувачуючи О. Фролова-Багреєва в паплюженні пам'яті батька: «Теперь мы слышали от реента, что как был он в Багреева, то так ругал покойника-батюшку, что даже говорит, что он заплакал. Так всегда платят за батюшкино благодеяние, сколько он его любил, как и вам известно...»²⁹

Не менш зловісною фігурою постає в листах І. А. Ґалаган управитель економії в Сокиринцях Вагнер (тема недобросовісних управителів — крадіїв чи невдах — узагалі традиційна для наративів, пов'язаних із функціонуванням панських маєтків і в умовах кріпацтва, й у пореформені часи). Не раз нарікаючи на Вагнера, вона зрештою звільнила його, подала на нього до суду й призначила управителем «нашого підданого Павленка»: «...он человек добр, хоть неграмотен, и старателен, и гораздо больше прибыли чрез ево получить можно, как от Вагнера, от коего не токмо прибыли

²⁶ Ґалаган Ірина Антонівна — Ґалаганам Петру й Павлу. *ІР НБУВ*. Ф. III. Оп. 1. Спр. 46572–46594. Арк. 41 зв.

²⁷ Такий погляд на роль О. П. Фролова-Багреєва в долі Г. І. Ґалагана, вочевидь, був усталеним у родині: «Но более всех подавал дурной пример бригадир Фролов-Багреев, переселившийся из Великороссии в свое имение Локню, в 25-ти верстах от Сокиренец. Он завел охоту, оркестр и театр из крепостных людей; веселье и разгул были непрерывные со всеми своими последствиями...» (Ґалаган Г. П. Род Ґалаганов. С. 13). Детальніше про Фролових-Багреєвих в Україні: Розсоха Л. Фролови-Багреєви (до історії дворянських родів і поміщицьких садиб на Миргородщині). URL: <http://mirgorod.com.ua/>

²⁸ Ґалаган Ірина Антонівна — Ґалаганам Петру й Павлу. *ІР НБУВ*. Ф. III. Оп. 1. Спр. 46572–46594. Арк. 11–11 зв.

²⁹ Ґалаган Параскева — Ґалаганам Петру й Павлу. *ІР НБУВ*. Ф. III. Оп. 1. Спр. 46605. Арк. 1.

никакой не было, но разорение и долги неудобоплатимые...»³⁰ Вочевидь, цей крок був вельми важливий для вдови, примушеної опікуватися господарством, яке розвалювалося, якщо вона згадує Петра Павленка навіть у передсмертному листі до свекрухи: «Что касается до хозяйственной части по экономиям, то обо всем ведает и распоряжает смотритель Петр Павленко, который по испытанной мною доверенности старателен к добру господскому и усерден о пользе...»³¹ Зауважимо, що П. Павленко залишався службовцем Галаганів щонайменше до середини 1820-х років, що засвідчують пізніші листи.

Селяни й слуги (дворові) зазвичай постають у цьому сімейному епістолярії як єдина неперсоніфікована маса, хоч інші документи, наприклад, реєстри розподілу майна, уможливають їхню узагальнену характеристику (наявність у них орної землі, інших угідь, скотини тощо). Лише окремі особи трохи індивідуалізовані, зокрема Іван Наруга, до послуг якого зверталися і вдова, і її донька. Ірині Галаган він став у пригоді в упорядкуванні складу маєткового оркестру³², а Параскева писала брату Петрові, що саме Іван допоможе їй перекласти мелодію полонезу для фортепіано³³. Також в епістолярії не раз згадується Тарас, котрий супроводжував братів у поїзді до Петербурга. Петро й Павло писали матері в січні 1808 р.: «...мы теперь совсем не думаем о поваре или поварихе, здесь ни в каком доме знатном не сварят такой борщ, как наш Тарас, и не только борщ, но и все нужное для пищи удивительно готует...»³⁴ До речі, саме з поведінки цього Тараса можна дізнатися, як українські селяни адаптувалися в цілком російськомовному середовищі. Ще з дороги, у листі з Тули від 7 жовтня 1807 р., наставник братів О. Фаленов писав І. Галаган: «Тарас наш начал по-русски весьма

³⁰ Галаган Ірина Антонівна — Галаганам Петру й Павлу. *ІР НБУВ*. Ф. III. Оп. 1. Спр. 46572–46594. Арк. 24 зв.

³¹ Ірина Галаган — матері 14 квітня 1809 р. *ІР НБУВ*. Ф. III. Оп. 1. Спр. 46754. Арк. 1.

³² Галаган Ірина Антонівна — Галаганам Петру й Павлу. *ІР НБУВ*. Ф. III. Оп. 1. Спр. 46572–46594. Арк. 36.

³³ Там само. Арк. 5 зв.

³⁴ Галаганови Петро й Павел — Галаган Ірині Антоновні. *ІР НБУВ*. Ф. III. Оп. 1. Спр. 46618. Арк. 1.

изрядно говорить, так что ни русские, а, со временем, и мы вряд ли что поймем, в рассуждении переменного языка...»³⁵, а через кілька місяців, 16 січня 1808 р., Петро й Павло розповідали матері, що Тарас «касабельно до русского языка, то так хорошо говорит, что здешние квасники никак его не понимают, и он их вовсе, ежели случится, что он приедет в Секиренцы, то разговором его вы и все там очень удивитесь...»³⁶ Це певним чином допомагає зрозуміти, як відбувалися процеси асиміляції (русифікації) українського селянства 200 років тому.

Серед персонажів цих листів помітне місце посіли покровителі, чия роль в облаштуванні дітей лівобережного панства в імперській столиці була важлива. Серед тих трьох осіб, які фігурують у листах, на вибір перших двох, Н. К. Загряжської й В. І. Чорби, відповідно — двоюрідної бабусі й тітки юних Галаганів, безумовно, вплинув такий чинник, як спорідненість із К. Г. Розумовським (Н. К. Загряжська була його донька, а В. І. Чорба — двоюрідна онука). Третій — Й. К. Каменецький, один із найвідоміших лікарів Петербурга межі XVIII–XIX ст., родом зі Стародубщини. Він був давній приятель Г. І. Галагана, тому, коли сини в жовтні 1807 р. їхали до імперської столиці, той передав листа своєму другу з проханням допомогти їм³⁷. Потребу в сприянні протекторів родичі молодих Галаганів розглядали як одну з нагальних, тому в листах часто дякують їм, радять синам шанувати покровителів, дослухатися до їхніх порад, докоряють за неслухняність. «Довольно обрадован и тем, что покровительствует Вам графиня Наталия Кирилловна и другие особы. Я призываю вас снискивать их милость и уважением, быть послушным и почтительным», — звертався Григорій Іванович Галаган до дітей. «Я удивляюсь, — писала І. А. Галаган 22 липня 1808 р., — что вы с Каменецким, с нашим благодетелем, не часто видите, и примечаю, что вы удаляетесь от его единственно, чтобы не слушать его хороших наставлений, то это нехорошо...»³⁸ Мати була

³⁵ Галаганови Петро й Павел — Галаган Ірині Антоновні. *ІР НБУВ*. Ф. III. Оп. 1. Спр. 46624. Арк. 2.

³⁶ Там само. Арк. 1.

³⁷ Григорій Іванович Галаган — дітям 15 грудня 1807 р. *ІР НБУВ*. Ф. III. Оп. 1. Спр. 46570. Арк. 1.

³⁸ Галаган Ірина Антонівна — Галаганам Петру й Павлу. *ІР НБУВ*. Ф. III. Оп. 1. Спр. 46572–46594. Арк. 26.

переконана, що сини потребують зовнішньої підтримки: «Не предпринимайте отнюдь ничего сами собою без спросу и воли добродетельного и пекущегося об вас Осипа Кирилловича. <...> Я еще спокойна, пока любящая вас тетушка Вера Ивановна там находится. А за отъездом ее поручите себя во всем Осипу Кирилловичу...»³⁹ Також вважалося, що коло покровителів треба розширювати, тому І. Галаган просила синів, щоб ті звернулися до Михайла Андрійовича Милорадовича, дальнього родича, коли він буде в Петербурзі, а пізніше дорікала їм, що цього не зробили⁴⁰. Тобто зміст сімейного листування унаочнює той механізм клієнтело-родинної допомоги, на якому ґрунтувалася життєдіяльність українців у Петербурзі.

Значущою сюжетною лінією листів є тема життя і навчання братів та їхня побутова поведінка. Незмінний лейтмотив листів і матері, і сестри до Петра й Павла Галаганів — прохання заощаджувати кошти в облаштуванні їхнього столичного повсякдення. Майже в кожному листі Ірина Галаган докоряє синам за необачливість, за перевищення того грошового ліміту, який їм надано, за зайві, на її думку, трати, обґрунтовуючи свої вимоги вкрай важким матеріальним становищем родини: «Я и прежде посылала к вам деньги, но вы их развешали по крючкам, то есть на расходы, кажется, и ненужные, естли только они существовали по вашему объявлению, да и пред сим послала 50 р. ср., из коих вы сделайте починку вашей одежды и выворотите (буде надобно) ваши шубы. Я не понимаю, на что вы так часто платье шьете, разве прежде сделанное кому-нибудь даруете. Будьте в том весьма бережливы и не держите в мысли того, что как скоро ношеное хотя мало спортится, то вы, не починавая, бросив оное, стремитесь сделать новое, да еще и по моде...»⁴¹ Прагнучи наслідувати старших, про це саме писала братам Параскева: «Как можно, чтоб прачке за 6-ть месяцев 35 рублей, а доктору 75, это невозможно...»⁴² Вона апелює також до Катерини Юхимівни Галаган, транслюючи радикальну позицію бабусі щодо фінансування братів: «Я от ето недавно приехала из Козельца от бабушки, которая меня всю обласкала и говорила про вас, что естли

³⁹ Галаган Ірина Антонівна — Галаганам Петру й Павлу. *ІР НБУВ*. Ф. III. Оп. 1. Спр. 46572–46594. Арк. 26.

⁴⁰ Там само. Арк. 40.

⁴¹ Там само. Арк. 11.

⁴² Там само. Арк. 18.

мать будет вам посылать деньги, то вы совсем развратны будете, чтоб у вас не было ни одной копейки денег в руках...»⁴³ Из цих та інших численних звернень можна, хоча б частково, відтворити обставини життя молодих людей у Петербурзі, але, з другого боку, це характеризує уявлення дописувачів про те, яким є (чи має бути) їхній побут у столиці та дає змогу зрозуміти, які виклики постали тоді перед родиною Ґалаганів. Основним аргументом Ірини Ґалаган у спонуканні синів до обачливості у витратах були значні боргові зобов'язання: «И не имейте рассуждения о том, чтоб присылать к вам деньги без разбору, а боле по прихотям вашим, но рассуждайте, где их и каким образом иметь; и хоть с крайним моим трудом и сбережением и могу когда собрать, то должников мало-помалу принуждаюсь заспокоивать, которые беспрестанно настаивают себе заплаты...»⁴⁴ Водночас з юними Ґалаганами в Петербурзі вчилися сини Григорія Петровича Милорадовича, й І. А. Ґалаган не раз порівнювала поведінку молодих людей. «Милорадовича дети, — писала вона синам у серпні 1808 р., — я думаю, никогда не бывают на балах и стараются науки производить...»⁴⁵ Вона, мабуть, намагалася зіставити витрати своїх синів і дітей Милорадовича, бо в грудні того самого року писала Павлові: «Ты, Павлуша, столько уже выучился и образован, что осмелился упрекать меня получением от Милорадовичев о их издержках реестров. Я писала и пишу обеим вам так, как соболезнующая мать, а вы все мои наставления приемлете как противники...»⁴⁶

Як бачимо, ці епістолярні контексти, розглянуті комплексно, засвідчують глибокий зв'язок між майном, місцем проживання, домашнім простором і родиною. Їхній багатозаровий зміст передусім унаочнює твердження: ХІХ ст. «можна вважати часом “жагучої спорідненості”, коли величезну енергію було вкладено у підтримку та розвиток розлогих, надійних і чітко визначених структур обміну між спорідненими сімействами» [10, р. 3], хоч, на перший погляд, вони демонструють таку ситуацію, коли одне сімейство розпада-

⁴³ Ґалаган Параскева — Ґалаганам Петру й Павлу. *ІР НБУВ*. Ф. ІІІ. Оп. 1. Спр. 46602. Арк. 1–1 зв.

⁴⁴ Ґалаган Ірина Антонівна — Ґалаганам Петру й Павлу. *ІР НБУВ*. Ф. ІІІ. Оп. 1. Спр. 46572–46594. Арк. 29 зв.

⁴⁵ Там само. Арк. 20 зв.

⁴⁶ Там само. Арк. 10 зв.

лося, втрачалися зв'язки між його членами. Але, попри негаразди, комунікації всередині родини Ґалаганів і між спорідненими з нею сім'ями, зокрема Милорадовичів, не тільки збереглися, а й залишилися сталими впродовж наступних десятиріч. У листах постають складні, суперечливі взаємини всередині родини: чоловік / дружина, батьки / діти, сестра / брати, син / мати, невістка / свекруха — позначені тягарем давніх суперечок, так що через дію чинника спорідненості можна розглядати взаємообумовлені пласти життєдіяльності однієї родини. Ці тексти підтверджують той факт, що в мережі соціокультурних комунікацій українського дворянства спорідненість мала ознаки цінного соціального активу. Перспективним для подальших розвідок є порівняльний розгляд документів із фамільного архіву Ґалаганів у хронологічній послідовності (перша половина — друга половина ХІХ ст.) для дослідження еволюції дії чинника спорідненості в колі українського дворянства.

1. Будзар М. Дворянська спільнота Лівобережної України в еґо-документах з архіву Ґалаганів / Марина Будзар // Історичні джерела в українському інформаційному й освітньому просторі: верифікація та інтерпретація / наук. ред. О. О. Салата. — Вінниця : Твори, 2018. — С. 128–158.
2. Будзар М. М. «Друга стаття»: біографічний світ жінок із роду Ґалаганів / М. М. Будзар // Українська біографістика = Biographistica Ukrainica. — Київ, 2020. — Вип. 20. — С. 17–38. — <https://doi.org/10.15407/ub.20.017>
3. Заруба В. Загублені у часі : нариси з історії катеринославського дворянства / Віктор Заруба. — Дніпро : Ліра, 2020. — 216 с.
4. Ковальов Є. Андроник Степович і пам'ять про Григорія Ґалагана / Євген Ковальов // Прилуки. Фортеця. — 2019. — Вип. 10. — С. 34–41.
5. Ковальов Є. Історична культура українського помісного дворянства ХІХ століття: приклад Григорія Ґалагана / Євген Ковальов // Історіографічні дослідження в Україні. — Київ, 2020. — Вип. 31. — С. 40–70.
6. Литвинова Т. Ф. «Поміщицька правда» : дворянство Лівобережної України та селянське питання наприкінці ХVІІІ — у першій половині ХІХ століття (ідеологічний аспект) / Т. Ф. Литвинова. — Дніпропетровськ : Ліра, 2011. — 732 с.
7. Якименко Л. І. Дворянство Наддніпрянщини в дослідженнях сучасних істориків / Л. І. Якименко // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Міжнародні відносини. — Ужгород, 2019. — Вип. 5. — С. 43–49. — <https://doi.org/10.32782/2663-5267.2019.5.06>

8. Barrett S. Kinship, poor relief and the welfare process in early modern England / Sam Barrett // *The poor in England 1700–1850 : An economy of makeshifts* / ed. by S. King, A. Tomkins. – Manchester ; New York : Manchester University Press, 2003. – P. 199–227. – <https://doi.org/10.7765/9781526137869.00013>
9. Tadmor N. Early modern English kinship in the long run: reflections on continuity and change / Naomi Tadmor // *Continuity and Change*. – 2010. – Vol. 25, Is. 1. – P. 15–48. – <https://doi.org/10.1017/S0268416010000093>
10. Teuscher S. Kinship in Europe: a new approach to long-term development / Simon Teuscher, David Warren Sabeau // *Kinship in Europe: approaches to long-term development (1300–1900)* / ed. by D. W. Sabeau, J. Mathieu, S. Teuscher. – New York : Berghahn Books, 2007. – P. 1–32. – <https://doi.org/10.5167/uzh-62374>

REFERENCES

1. Budzar, M. (2018). Dvorianska spilnota Livoberezhnoi Ukrainy v ego-dokumentakh z arkhivu Galaganiv [The noble community of Left Bank Ukraine in ego-documents from the Galagan archive]. In O. O. Salata (Ed.). *Istorychni dzherela v ukrainskomu informatsiinomu y osvithnomu prostori: Veryfikatsiia ta interpretatsiia [Historical sources in the Ukrainian information and educational space: Verification and interpretation]* (pp. 128–158). Vinnytsia, Ukraine: Tvory. [In Ukrainian].
2. Budzar, M. M. (2020). "Druha stat": Biohrafichnyi svit zhinok iz rodu Galaganiv ["The second sex": Bibliographical female world of Galagan's family]. *Ukrainska Biohrafistyka = Biographistica Ukrainica*, 20, 17–38. <https://doi.org/10.15407/ub.20.017> [In Ukrainian].
3. Zaruba, V. (2020). *Zahubleni u chasi: Narysy z istorii katerynoslavskoho dvorianstva [Lost in time: Essays on the history of the Katerynoslav nobility]*. Dnipro, Ukraine: Lira. [In Ukrainian].
4. Kovalov, Ye. (2019). Andronyk Stepovych i pamiat pro Hryhoriia Galagana [Andronyk Stepovych and the memory of Gregory Galagan]. *Pryluky. Fortetsia*, 10, 34–41. [In Ukrainian].
5. Kovalov, Ye. (2020). Istorychna kultura ukrainskoho pomisnogo dvorianstva 19 stolittia: Pryklad Hryhoriia Galagana [Historical culture of the Ukrainian local nobility of the 19th century: The example of Hryhorii Galagan]. *Istoriografichni Doslidzhennia v Ukraini*, 31, 40–70. [In Ukrainian].
6. Lytvynova, T. F. (2011). "Pomishchyska pravda": Dvorianstvo Livoberezhnoi Ukrainy ta selianske pytannia naprykintsi 18 – u pershii polovyni 19 stolittia (Ideolohichni aspekt) ["Landlord's Truth": The nobility of Left Bank Ukraine

- and the peasant question at the end of the 18th – in the first half of the 19th century (Ideological aspect)]. Dnipropetrovsk, Ukraine: Lira. [In Ukrainian].
7. Yakymenko, L. I. (2019). Dvorianstvo Naddniprianshchyny v doslidzheniakh suchasnykh istorykiv [The nobility of Dnieper Ukraine in research of contemporary historians]. *Naukovyi Visnyk Uzhhorodskoho Natsionalnoho Universytetu. Series: Mizhnarodni Vidnosyny*, 5, 43-49. <https://doi.org/10.32782/2663-5267.2019.5.06> [In Ukrainian].
 8. Barrett, S. (2003). Kinship, poor relief and the welfare process in early modern England. In S. King, A. Tomkins (Eds.). *The poor in England 1700-1850: An economy of makeshifts* (pp. 199-227). Manchester, UK; New York, NY: Manchester University Press. <https://doi.org/10.7765/9781526137869.00013> [In English].
 9. Tadmor, N. (2010). Early modern English kinship in the long run: Reflections on continuity and change. *Continuity and Change*, 25(1), 15-48. <https://doi.org/10.1017/S0268416010000093> [In English].
 10. Teuscher, S., & Sabean, D. W. (2007). Kinship in Europe: A new approach to long-term development. In D. W. Sabean, J. Mathieu, S. Teuscher (Eds.). *Kinship in Europe: Approaches to long-term development (1300-1900)* (pp. 1-32). New York, NY: Berghahn Books. <https://doi.org/10.5167/uzh-62374> [In English].

Рукопис одержано 11.07.2022 р.

Maryna BUDZAR, Candidate of Sc. (History), Docent, Associate Professor of the Department of History of Ukraine, Borys Grinchenko Kyiv University (Kyiv, Ukraine).

Family life of the Ukrainian nobility of the first quarter of the 19th century (According to the documents of the Galagan's family from the funds of the Institute of Manuscript of V. I. Vernadskyi National Library of Ukraine).

The purpose of the work is to consider contextual potential of the documents from the different typological groups (particularly of special origin and judicial documents) from that part of the archive of the Galagan's family that is kept in the funds of Institute of Manuscript of V. I. Vernadskyi National Library of Ukraine for further reconstruction of the family life's circumstances of the Ukrainian nobility at the beginning of the 19th century. **Methodology.** The study is provided on the bases of interdisciplinary methodology. The methods of source-based analysis were applied, namely for the problematic personalization of emergence conditions and authorship identification, chronology identification of a source for its content comparison with the historical realities. **Scientific**

novelty. For the first time, the complex structural contextual analysis of a range of documents for circumstances' reconstruction of a nobility life was performed in conjunction with the economic, political, social and cultural factors. The layers of a family life, namely economic, private-routine, socio-cultural, are considered in the light of a kinship factor in the sources from the funds of Institute of Manuscript. **Conclusions.** The study of the family archive's documents permits to imagine a routine family life of the Ukrainian nobility in the daily moments as well as in the crucial ones that were decisive for the whole family. A family is considered as a particular social unit within the regional community, the kinship has become a guarantee for multivariable social connections. The documents provide opportunity to identify the fates of some particular family representatives and, simultaneously, to highlight the personal traits of the family members as well as they are typological features of a great social group.

Key words: Ukrainian nobility, Galagan's family, family archive, 1800-1820s, kinship, family life.